

gona generació de poetes dels Jocs Florals i la proximitat biogràfica amb Joan Alcover i amb Mn. Costa i Llobera. Amb la ponència «Mateu Obrador i Bennàssar: la posteritat dissortada», Pere Rosselló Bover esbrinà les causes de l'oblit i del desconeixement posterior, motivat molt probablement per la dissortada bibliografia, agombolada amb una mort prematura que va estroncar els projectes iniciats. D'altra banda, Jaume Guiscafré Danús va analitzar la faceta d'Obrador com a recopilador i divulgador de la literatura oral amb la ponència «Les apuntacions de Mateu Obrador sobre els glosadors de Mallorca», referida especialment al document manuscrit de 1874 «Els glosadors de Mallorca. Apuntacions» que l'erudit felanitxer trameté a Milà i Fontanals. Jaume Sureda Garcia definí les principals fites d'Obrador en el camp de l'educació i els projectes politicoeducatius que s'esbossen en les publicacions d'Obrador sobre el tema amb la conferència «L'aportació pedagògica de Mateu Obrador». I finalment, qui relata aquestes jornades, presentà, amb la ponència «Mateu Obrador i la difusió del lullisme: Mn. Alcover, Bernat Schädel i Maria Antònia Salvà», la relació mantinguda per Obrador amb els tres autors esmentats, una relació estreta que es concreta entre 1900 fins a 1909, i que, fins ara menystinguda, revela aspectes rellevants sobre la participació d'Obrador en els projectes lingüístics i poètics que els tres intel·lectuals dugueren a terme.

En definitiva, les jornades culminaren amb un debat fructífer sobre els diferents aspectes tractats i sobre la necessitat de donar a conèixer la vasta producció del savi erudit felanitxer que el situà en el context cultural català i europeu del moment.

Maribel RIPOLL PERELLÓ
Universitat de les Illes Balears

Simposi Jordi Teixidor i el Teatre Català Contemporani (Institut d'Estudis Catalans i Ateneu Barcelonès, 16 de març de 2021). — El poder que algunes etiquetes inscrites en allò políticament correcte i culturalment renovador tenen actualment sobre la nostra construcció social és avui desmesurat. Són una força alhora fascinadora i censora. Així, les dinàmiques culturals estan marcades per unes autoconcessions i autoconsideracions que disten molt de l'esperit crític que permet que la paraula renovació no sigui tan sols una etiqueta autocomplaent.

Aquest 2021 el director de Teatre Lliure, Carlos Martel, escrivia un article a la revista *Calidoscopi* en què, a partir d'alguns apunts sobre la creació de La Barraca, insinuava que la universitat havia deixat de ser un punt de partença per al teatre (Martel 2021). Certament, és gairebé un tòpic entendre que la universitat és una institució arcaica que no té res a veure amb les dinàmiques trencadores de l'escena. Ara bé, no està condicionada l'escena actual per un seguit de premisses que sota la falsa aparença de renovació reproduïxen dinàmiques molt velles? No hi ha alguns tics que es repeteixen, protegits per l'embolcall del mot «progrés», que dominen inexorablement l'escena catalana? Sens dubte, s'han amputat del nostre repertori habitual algunes de les expressions del teatre català més compromeses socialment. Un exemple paradigmàtic seria el de Jordi Teixidor (1939-2011), un dels *homenots* —i ja em disculparan per emprar un terme poc en voga— del teatre català.

Més enllà de vaguetats i tòpics, una de les funcions de la recerca acadèmica relativa a l'escena ha de ser una valoració crítica del panorama teatral actual que no s'oblidi de recuperar aquells autors dramàtics que el sistema teatral ha arraconat. Cal congratular-se, doncs, de la celebració el 16 de març del I Simposi Jordi Teixidor i el teatre contemporani, organitzat per la Secció de la Societat de Llengua i Literatura de l'IEC conjuntament amb l'Ateneu Barcelonès.

En la presentació de la sessió el doctor Francesc Foguet apuntava que l'objectiu de les jornades era justament el d'oferir «una mirada polièdrica» sobre la figura de Teixidor, coneguda inevi-

tablement per l'èxit d'*El retaule del flautista*, un obra que ha eclipsat la seva àmplia producció dramàtica que, a banda de textos originals de la talla de *La jungla sentimental* o *Rebombori*, inclou també dramaturgies de textos de Goldoni, Wilde, Vallmitjana i Espriu, entre d'altres. Sens dubte, un dels grans esdeveniments del teatre català és la reposició d'*El retaule del flautista* al Teatre Capsa el 1971. Un any més tard, Pasqual afirmava que era fins i tot un tòpic parlar de l'èxit de l'obra, un èxit que atribuïa en bona mesura «a la psicosi d'obligació d'haver vist l'obra» (Pasqual 1972: 1266). Ara bé, malgrat les més de mil representacions que se'n van fer, com recorda Ramon Aran en el parlament d'obertura del simposi, la figura de Jordi Teixidor cada vegada cau més en l'oblit, tal com assenyala el dramaturg Gerard Vázquez en la ponència d'obertura del simposi, titulada «Aquella jungla sentimental: records al voltant de Jordi Teixidor».

Vázquez fa una aproximació de caire personal a la figura de Jordi Teixidor, tot recordant el punt d'inflexió —«el sotrac», en paraules de Guerra— que va suposar veure a finals del 1975 al Teatre Villarroel *La jungla sentimental*, dirigida per Josep Anton Codina. La peça va ser per a Vázquez, doncs, la porta d'entrada a l'univers brechtia. Com no podria ser de cap més manera, comenta el procés d'escriptura a quatre mans de l'obra *Sota la capa del cel* (2002) amb motiu de la celebració del Mil·lenari del Monestir de Sant Cugat, tot detallant-ne el procés creatiu. D'aquesta manera, l'anàlisi dialèctica de les diverses possibilitats de la forma literària emergeix com un dels fonaments de la concepció dramàtica de Teixidor. També es lamenta del fet que, malgrat la seva versatilitat creativa, sigui recordat bàsicament com l'autor del *Retaule del flautista* i reclama repensar el lloc que ha d'ocupar l'autor en el sistema teatral català.

L'investigador i també escriptor Jordi Coca, en la ponència «Predicar en el desert», comença exposant les coordenades que expliquen l'èxit d'*El retaule del flautista*. Així, la divulgació eficaç de les tècniques brechtianes va sintonitzar amb un públic que captava fàcilment el doble sentit de l'obra; tanmateix, mentre que l'evolució artística evita caure en un seguit de rèpliques de la fórmula d'*El retaule*, el nou públic teatral es va distanciar de les formes didàctiques complexes que Teixidor proposava en les obres posteriors.

De manera sistemàtica, Coca fa un repàs de les diverses etapes creatives de Teixidor, tot indicant-ne les característiques ideològiques i estètiques. Així, reivindica l'obra *Residuals*, tot remarquant el fet que posa en dubte el concepte luckacsià de totalitat i és un parèntesi que aborda l'absurd de la condició humana. Citant Melendres, torna a destacar també el fracàs de Teixidor en els seus intents de deixar de ser l'autor del *Retaule* i fa un repàs de les causes del bandejament del dramaturg dels grans escenaris. D'aquesta manera, assenyala el declivi del PSUC i el consegüent arrecerament de les seves idees en sectors socialment molt reduïts com l'element clau que va allunyar les coordenades ideològiques de Teixidor del públic majoritari, sumat al desprestigi de la cultura catalana i la manca d'una tradició teatral catalana operativa. Per acabar, Coca planteja una qüestió irremeiablement subjacent al fracàs de Teixidor: la funció del teatre públic català.

La tercera ponència, «Dones que habiten al teatre de Jordi Teixidor: un calidoscopi femení», a càrrec d'Eva Saumell, se centra en els personatges de tres obres: *Drama de les camèlies* (1981), *David Rei* (1985) i *Residuals* (1989). Mitjançant aquests personatges analitza aspectes com ara l'opressió de la maternitat, la moral catòlica que rebutja qualsevol forma de sensualitat o l'estigmatització de la menopausa. Especialment interessants són les consideracions que fa Saumell de la construcció del llenguatge d'alguns dels seus personatges. Ara bé, l'esmentada revisió en alguns moments deriva en una anàlisi massa arrelada a comprovar si el món representat s'adiu a l'ideal feminista —fins i tot, s'esmenta el test de Bechdel— i, per tant, oblida que l'obra de Teixidor justament es fonamenta en la representació de la realitat problemàtica que, per definició, sempre és a les antípodes de qualsevol tipus d'ideal. La crítica literària feminista té múltiples dimensions i direccions interpretatives, però si esdevé projecció d'anhels —per més legítims que siguin— es pot convertir fàcilment en un exercici prescriptiu que l'allunyi de la comprensió profunda de l'obra.

La sessió de tarda l'obre la magnífica ponència «Una crítica dialèctica per a una obra dialèctica: Jordi Teixidor vist per Xavier Fàbregas», a càrrec d'Aïda Ayats, que comença recordant la vinculació de Fàbregas i Teixidor en els grups de teatre independent «La Pipironda» o «El Camaleó», respectivament. A partir d'aquí fa un repàs tant de les crítiques a premsa com de les notes personals de Xavier Fàbregas sobre les obres de Teixidor. El fet que en aquesta panoràmica s'hagin incorporat les fitxes de L'Arxiu de Fàbregas, que es guarden al Monestir de Montserrat, ens ofereix una visió dialèctica, crítica i, sobretot, honesta de les obres de Teixidor. Mitjançant els diversos articles de Fàbregas sobre *El retaule*, se'n documenta la gènesi, la posada en escena i la recepció. Així mateix, també s'exposen les crítiques força dures de *L'auca del senyor Llovet* (1965), *Rebombori* (1972) o l'entusiasme de Fàbregas per altres textos com *La jungla sentimental* (1975), que considera la millor obra de Teixidor i, en menor mesura, per *Dispara, Flanagan!* (1976).

Seguidament, la doctora Isabel Marcillas, en la seva ponència «Jordi Teixidor al País Valencià: una presència fugaça», fa un seguiment de la recepció discreta d'*El retaule del flautista* en terres valencianes, tot exposant com la qüestió lingüística és central a l'hora de pensar la posada en escena. D'aquesta manera, es fa ressò que a Alcoi el 1972 la companyia «La Cazuela» va escenificar una adaptació d'*El retaule* i que posteriorment la va dur de gira pel País Valencià. També examina les diverses crítiques que té el muntatge, d'entre les quals destaca la ressenya demolidora que en fa Rodolf Sirera a la revista *Serra d'Or*, en què, a banda de la manca d'originalitat que atribueix al muntatge, condemna la poca correcció lingüística de l'obra, farcida de castellanismes. Així mateix, assenyalava la posada en escena d'*El Retaule* per part del grup no professional «La Castanaya» a Pego, el 1972, o algun muntatge de l'obra en un acte *Un fèretro para Arturo* (1965).

Molt lligat a la ponència anterior, el dramaturg Antoni Nadal inicia la seva dissertació «La recepció del teatre de Jordi Teixidor a les Illes» assenyalant que la primera peça de Teixidor que es va representar a les Illes va ser d'*Un fèretro para Arturo* (1965). Posteriorment indica que el Grup «El Retaule», dirigit per Pau Garsaball, va estrenar el juny de 1972 a la Sala Mozart de l'Auditori de Palma *El retaule del flautista* i les funcions de la peça van ser un èxit de taquilla. També se'n feren ressò en diverses ressenyes i articles Víctor Alomar, Antoni Bonet o Maria Antònia Oliver. Així mateix, esmenta les diverses representacions que se'n van fer a Eivissa i Menorca (on va ser censurada al cap d'algunes funcions) i enumera tots els muntatges realitzats de les obres de Teixidor fins el 2020.

Per concloure el simposi, l'acte a l'Ateneu s'inicia amb una projecció del fragment del «Ball de regidors» de la versió que Ràdio Televisió Espanyola va fer d'*El retaule del flautista* el 1977, un film dirigit per Antoni Chic i, posteriorment, s'emet també una gravació d'unes paraules de Teixidor sobre l'obra. Aquest acte de cloenda actua de contrapunt vivencial a les aportacions acadèmiques. D'aquesta manera, Àlex Broch, en qualitat de crític i editor de la seva obra, destaca la tríada d'*El retaule del flautista*, *La jungla sentimental* i *Dispara, Flanagan!* i comenta la capacitat d'anàlisi del teatre de Teixidor. També pren la paraula el novel·lista Andreu Martín, un dels intèrprets del primer muntatge d'*El retaule* per comentar la seva experiència en el Grup de Teatre Independent (GIT). Així mateix, la intèrpret Pepa Arenós ens arrossega amb el seu relat sobre aquells anys i el seu pas pel grup «El Camaleó» i, des d'un punt de vista de la vivència, fa una reflexió sobre la llengua de Teixidor i com és capaç de «fer galopar» l'actor amb els seus diàlegs. També la filla del dramaturg, Judit Teixidor Sagarra, recorda la infantesa del seu pare, «un nen que mai no va ser», i recalca l'afany i la perseverança que li van permetre dedicar-se professionalment al món teatral. En el debat posterior entre els tres convidats s'aborda la transformació del món teatral durant la transició i els paral·lelismes entre el món que plasma Teixidor en el seu teatre i el nostre present.

L'Acadèmia, més enllà de l'estudi literari de les obres dramàtiques, ha d'actuar com a observador de l'escena actual i ha de reflexionar sobre els seus criteris de programació. No es tracta de bastir la relació entre coneixement i teatre —inevitablement lligats— en un intangible poètic que,

per defecte, mai no es podrà assolir, sinó de construir un diàleg eficaç que planteji una crítica real sobre del nostre sistema teatral. Gràcies a aquest diàleg, que ja està engegat, s'està començant a conformar un repertori teatral català. Aquesta construcció d'una tradició teatral catalana que tingui una presència estable en els escenaris i en la vida cultural es deu justament a la confluència entre sector editorial, sector teatral, centres universitaris i recerca acadèmica. La celebració del Simposi Jordi Teixidor ens ha de servir per conèixer més acuradament la seva trajectòria i obra, però, en última instància, per poder reflexionar críticament sobre el nostre sistema teatral.

Maria MORENO I DOMÈNECH
Universitat de Barcelona

Bibliografia

- MARTEL, Juan Carlos (2021): «Construint utopies: teatre i universitat» *Calidoscopi*. <<https://www.upf.edu/web/360upf/numero8/calidoscopi/juan-carlos-martel>>. [Consulta 13 de juliol de 2021.]
- PASQUAL, Lluís (1972): «L'oferta, la demanda i l'hàbitat o gent crida gent...» *Revista del Centre de Lectura de Reus* 1266-1266.< <https://raco.cat/index.php/RevistaCLR/article/download/139312/248331>>. [Consulta 13 de juliol de 2021.]

28è Col·loqui Lingüístic de la Universitat de Barcelona (CLUB 28) (19 de març del 2021).

— El 19 de març de 2021 va tenir lloc el 28è Col·loqui Lingüístic de la Universitat de Barcelona (CLUB), la cita clàssica que, des de fa gairebé tres dècades, organitzen els Estudis de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona. Aquesta edició corresponia, de fet, a la del 2020, ajornada per la pandèmia de la covid-19. Va ser organitzada per les professores M. Àngels Massip i Maria-Pilar Perea i duia per títol «Canvi lingüístic: Teories i eines computacionals per estudiar-lo».

Les intervencions de la primera part del matí, a càrrec de Vicent Salvador (UJI) —«*Toc toc* -Qui és?- El canvi (Reflexions pragmadiscursives)»— i de M. Àngels Massip (UB) —«El canvi en les llengües. Visió des de la complexa»—, van servir per situar epistemològicament el fenomen del canvi lingüístic com un element més del canvi en què es troba permanentment tota la realitat.

A la segona part del matí es van presentar algunes propostes d'ús de la lingüística computacional per estudiar el canvi lingüístic. Irene Castellón (UB) —«Eines del Processament del llenguatge Natural per a l'anàlisi lingüística: mètodes basats en regles i mètodes estadístics»— i Gemma Bel-Enguix (UNAM) —«Estudi de l'evolució del lèxic mitjançant corpus històrics i word2vec»— van presentar resultats d'una recerca en curs sobre l'aprofitament dels corpus lingüístics per estudiar l'evolució del lèxic català i, doncs, del canvi lingüístic.

La sessió de tarda la van obrir Ernest Querol (UOC) i Emília López-Iñesta (UV), que, en nom del grup Alcàntera, van presentar els resultats de la recerca que desenvolupen. Amb la comunicació «La predicció del canvi lingüístic mitjançant la classificació supervisada» van proposar models per analitzar el canvi demolingüístic des d'un punt de vista interdisciplinari —de la física a la sociolingüística.

Finalment Maria-Pilar Perea (UB) va tancar la sessió amb la comunicació «Canvi lingüístic i anivellament dialectal», en la qual va analitzar l'anivellament dialectal al llarg del segle xx en el català occidental, balear i valencià a partir de les dades de *La flexió verbal* d'Antoni M. Alcover i les del *Corpus Oral Dialectal* de la Universitat de Barcelona, i va mostrar com, mentre algunes formes verbals s'anivellaven, això és, s'estandarditzaven, d'altres es dialectalitzaven, és a dir, es diferenciaven.